

Prof. Dr. Gustaf Verriest

Deerlijk (W VI.) 1843 – 1918 St. Cloud (S. et O.)

door Prof. Dr. J. Muls

Ik kende hem lang slechts van aanzien. Hij was een verschijning om nooit te vergeten, evenals zijn broer Hugo, de zoetgevooisde orator.

Ik had hem vaak ontmoet in de straten te Leuven, toen ik er nog studeerde. Ik wist dat hij vóór Guido Gezelle op de schoolbanken had gezeten, te Roeselare. Onlangs liet hij in de *Revue Neo-Scholastique* een ophefmakende bijdrage verschijnen, over « De Grondslagen van het rhythmisch woord ». Hij bewees hoe men, onfeilbaar, de waarachtige dichters van de verzenmakers kon onderscheiden. De grootste namen kwamen erin voor, maar het ging vooral over Gezelle en hoe zijn gedichten uit de harte-klop, de ademtocht van de dichter geboren werden. Hij citeerde onder meer : « Wat weegt er op mijn hart / dat mij tot dichten praamt ? » en toonde hoe de gedruktheid erin aan te voelen

was zodat de woorden niet in eens konden gelezen of uitgesproken worden, dat er dient ge-poosd achter : « wat weegt er » en nog langer achter « op mijn hart » om dan als het ware de « zuchten » die opwellen, te slaken en, met de klemtoon op « praamt », de benauwdheid van de ademtocht weer vrij te maken

Ik kende ook van hem de studie die hij schreef in *Dietsche Warande en Belfort*, bij de uitvaart van de dichter te Brugge in 1899. Wij zagen hem plots, nu beter dan ooit, in zijn waarachtige grootheid.

Zopas nog, het was in mijn laatste studentenjaar te Leuven, had ik Professor Gustaf Verriest horen spreken bij de onthulling van een gedenksteen in de gevel van het huis waar Albrecht Rodenbach zijn « kot » had. Het was te doen in de Kortestraat nr 4. De Professor met zijn vroeg-witte haren en zijn bril, stond

op de stoep, temidden een talrijke groep studenten en belangstellenden. Hij vertelde ook hoe hij de zieke dichter, van uit de kamer daarboven, in zijn armen had gedragen naar de koets die hem naar het station zou voeren. Hoe hij hem vergezeld had op de trein langs Brugge tot in Roeselare, waar hij weldra zou sterven. (1)

Ik wist dat Prof. Verriest bij het sterfbed van Gezelle, in het Engels klooster was geweest te Brugge en hoe hij, na het verscheiden de hersens van de dichter van onder zijn machtig-gewelfde schedel had gehaald, om er de anatomie van te bestuderen. Een bijdrage erover verscheen in ik weet niet meer welk geneeskundig tijdschrift. Maar ik herinner mij dat de Professor die hersenlobben had gewogen en er de kronkels van beschreef. Hij kwam tot een vergelijkende studie der hersens van andere beroemdheden die toevallig, destijds onderzocht waren geweest. De uitkomst was dat alleen Cromwell, de Engelse revolutionnair van de XVIIe eeuw, een aan dat van Gezelle gelijk gewicht aan hersens had bezeten.

Men zal thans begrijpen hoe Prof. Gustaf Verriest, die in zo nauwe betrekking had bestaan met de held der studentenbeweging en met de zuiverste glorie onzer levende literatuur, voor mij met een aureool omgeven was en dat het jaren heeft geduurd vooraleer ik hem, ten gevolge ener congenitale bedeesheid, had durven te benaderen, om persoonlijk met hem kennis te maken.

Ik houd eraan van deze schroom nog een getuigenis af te leggen. Ik verliet Leuven, nog altijd als student, op een Zaterdagmiddag om met de rechtstreekse trein over Aarschot naar Antwerpen te reizen. Ik zat toevallig in een tweede klas-coupé met de Professor die blijkbaar ook naar de Scheldestad moest. Ik had in een tegenovergesteld hoekje plaats genomen. Hij zat verslonden in de lezing van Bilderdijk's « Ziekte der Geleerden » in de

(1) Het huis waar Albrecht Rodenbach woonde te Leuven is in de laatste verwoesting verdwenen en weer opgebouwd. Ik vraag mij af of de gedenksteen niet werd teruggevonden en of de studenten van nu er niet aan denken hem terug te plaatsen of voor een nieuwe te zorgen.

klassieke uitgave van het « Nederlands Pantheon ». Ik dacht bij mijzelf dat hij wel om een andere reden dan de schoonheid van het rhythmisch woord dit oudbakken boekje had ter hand genomen en ik hoopte heimelijk dat zijn blik er wel eens zou zijn van afgedwaald om de mijne te ontmoeten die vol bewondering was.

Maar hij bleef verdiept in zijn lectuur en stapte uit te Antwerpen zonder mij zelfs gezien te hebben. Ik kon hem nog een tijdje nakijken door de straten, waardoor hij zich te voet begaf, wellicht voor een consultatie bij een ziekbed. De Professoren van de Geneeskundige Faculteit beschikten toen nog over geen wagen, zoals dat nu voor elke jonge dokter het geval is.

Onze persoonlijke kennismaking zou veel later pas gebeuren en wel tijdens de eerste wereldoorlog. Ik was op doorreis te Parijs komende van Barcelona en trekkende naar Tiflis in de Kaukasus, waar vader op 16 Maart 1916 gestorven was en ik nu moeder ging terughalen die, na dat groot verlies het ginder niet langer meer kon uithouden.

Ik had het druk met de ambassades om de nodige visa's op mijn pas te krijgen. De reis ging over Londen, Newcastle, Bergen en Oslo, Helsinki, Petersburg dat toen pas in Petrograd was herdoopt en later Leningrad zou worden.

Ik kwam zo pas uit het Engels gezantschap, toen ik op straat een trouwe vriend uit Leuven ontmoette, Raphaël Verwilghen, de ingenieur-architect en stedenbouwer, de medewerker van onze grote baanbreker en universeel kunstenaar, Henry Van de Velde. Wij hadden elkaar na zo lange tijd veel te vertellen. Zo vernam ik dat Prof. Gustaf Verriest thans te Parijs verbleef in dezelfde straat waar Balzac gewoond had. De naam ontgaat mij nu maar het Balzac-museum is er nog steeds gevestigd. Mijn vriend moedigde mij sterk aan hem een bezoek te brengen. De Professor was erg gesteld op ontmoetingen met Vlaamse landgenoten. Ik besloot er nog diezelfde namiddag heen te gaan, want mijn pas zou 's anderendaags eerst klaar zijn.

Toen ik mijn naamkaartje had laten afgeven, werd ik onmiddellijk allerhartelijkst ontvangen.

De Professor was gekleed, naar de oude mode der geneesheren uit die tijd, in een lange zwarte redingote, waarvan de panden toen hij neerzat, links en rechts van zijn stoel neergleden en een wit vest lieten zien, waarop een gouden horlogeketting hing.

Toen de Duitsers in Augustus 1914 België overrompelden, verbleef hij met vacantie in Zwitserland, met zijn vrouw, zijn dochters Louise en Elisabeth (Mw. Galopin). Hij moest er vernemen hoe Leuven verwoest werd en gemarteld. Het was een harde slag voor hem. Hij had de hoogste dunk van de Duitse cultuur. Na zijn examen te Leuven was hij gaan werken in de klinieken te Wenen, Berlijn en Leipzig. Hij had er de beroemdste professoren ontmoet en was tot de bevinding gekomen dat hij alles weer van vooraf aan moest leren. Hij was met een voorname Duitse vrouw getrouwd uit Münster in Westfalen. Hij onderhield steeds de vriendelijkste relaties met collega's van over de Rijn. De woordbreuk van Duitsland was voor hem de bitterste aller ontgoochelingen. Hij werd door een lichte beroerte getroffen waarvan hij spoedig herstelde. Zijn geestvermogens waren onaangetast gebleven maar zijn gezondheid was geknakt.

Hij zat nu te Parijs omringd door de zorgen van zijn familie. Hij praatte rustig over zijn geval. Hij wist mij geneeskundig juist uit te leggen hoe de rechter hersenlob de beweging regelde van het linker lichaamsdeel en omgekeerd. Hij had daar een lichte bloedstorting ondervonden en zo waren zijn linker arm en rechter been lichtelijk geraakt.

Ik vertelde dan hoe ik hem reeds lang kende, van uit de verte, zijn geschriften over Gezelle had gelezen, hem had horen spreken te Antwerpen en te Leuven, maar mij nooit vermand had naar hem toe te gaan. Wel kende ik zijn broer Hugo, de pastoor te Ingooigem. Ik had bij hem gelogeerd, was met hem op wandel geweest door de velden in het Leiedal. Hij was mijn gast in 1912, tijdens de Conscience-feesten te Antwerpen, en de duizenden die in de herdenkingsstoet voorbijtrokken, keken op naar de « Pastor van te lande » die stond in een raam van mijn huis.

« Maar ik ken u beter dan ge denkt » zei de Professor, « ik heb op mijn reis een boekje van u meegenomen. Ik geloof dat het « Moderne Kunst » heet. Het moet daar ergens liggen in mijn bagage. Ik herinner mij de beschrijvingen van Vlaamse landschappen door Edmond Verstraete en Valerius de Saedeleer. Wat is ons land toch schoon ! Ik wil de korenvelden van Vlaanderen nog eens terugzien, alvorens naar het Pierenland te vertrekken. »

Zo, tekstueel, waren de woorden van Prof. Gustaf Verriest. Ik zal ze nooit vergeten. Zij klonken mij zo eigen en gemoedelijk, hier in die vreemde wereldstad. Hij vroeg mij om terug te komen. Hij had mij nog veel te vertellen over Guido Gezelle. Ik zei hem dat ik op weg was naar de Kaukasus en dat ik hoopte 's anderendaags af te reizen om moeder ginder te gaan halen, nu vader gestorven was. Doch indien mijn pas, tegen alle verwachtingen in, niet klaar kwam, dan zou ik een dag later moeten vertrekken en kon ik, met het grootste genoegen, hem nog eens bezoeken.

Mijn pas was niet klaar. Men wachtte, op de ambassade, op mijn « permit » uit Londen. Ik ging dus nog eens naar de Professor.

Hij had er blijkbaar op gerekend. Hij was er op voorzien, want onder het praten over Gezelle, over dichtkunst, haalde hij, uit de binnenzakken van zijn redingote, brochuren te voorschijn, die hij had uitgegeven, overdrukjes van bijdragen in tijdschriften verschenen. Hij las eruit voor om zijn betoog te illustreren. Aldoor kwamen nieuwe boekjes te voorschijn. Hij stond recht om ze uit de pandzakken van achter op te diepen. Hij was letterlijk met zijn schrifturen gekleed.

De mooiste plaatsen droeg hij voor met een trilling in zijn stem alsof hij de emotie die hem had doen schrijven, weer ondervond, alsof hij de schoonheid van wat met hen was opengebloeid weer naproefde en dan keek hij mij aan, van achter zijn bril, om de bewondering uit mijne ogen af te lezen. Het was aandoenlijk. Deze beroemde professor, die geslachten van studenten aan de Universiteit te Leuven, aan zijn onfeilbare diagnose deelachtig had gemaakt, die ontelbare zieken had geholpen en genezen, scheen nu nog alleen belang te hechten aan de bladzijden die zijn verering van Gezelle, die zijn ontzag voor de schoonheid hem hadden ingegeven. In de avond van zijn leven was hij tot de zekerheid gekomen dat kunst alleen blijft.

Ik zou nog lang naar hem geluisterd hebben maar ik moest nog langs onze gezant om, die mij gevraagd had belangrijke stukken voor zijn collega te Petrograd mee te nemen en mij voor de gelegenheid tot diplomatisch koerier bevorderd had.

Ik nam afscheid van de Professor, met de hoop hem weer te zien. Rond het einde van Juli 1916 was ik terug te Parijs. Met mijn moeder en zuster, die met mij uit de Kaukasus waren meegekomen, vonden wij een tuinhuisje te Neuilly, bij de Porte Maillot waar wij tot in Maart 1919 bleven wonen.

Ik vernam dat Prof. Verriest nu te St. Cloud verbleef, rue Gounod 33.

De villa was gelegen in een tuin op de heuvelen van St. Cloud die van uit de Seine gezien

zulk heerlijk panorama vormden. Ik schreef een woordje aan de Professor om hem te vragen of hij mij kon ontvangen. Ik werd onmiddellijk ontboden.

Ik ben dan herhaaldelijk naar hem toe gaan. De weg van Neuilly naar St. Cloud liep door het Bois de Boulogne. Het werd telkens een heerlijke wandeling. De brug over de Seine bracht mij op het plein van het tuin-stadje, met de parochiekerk er bovenuit. Ik moest nog een eindje door een paar lommerrijke lanen lopen en dan stond ik voor het ijzeren hekken van zijn tuin. Een trappenstoep op en mij werd opengedaan. Ik werd op het gelijkvloers naar de kamer van de Professor gebracht.

Hij was niet veranderd en hij ontving mij even minzaam als vroeger. Hij was zichtbaar verheugd om mijn bezoek. Hij vroeg mij natuurlijk hoe de reis verlopen was en welke indrukken ik meebracht uit Rusland. Zijn geest was even helder als altijd. Geboren causeur als hij was, werd ik nooit moe naar hem te luisteren.

Het zou niet gaan om hier al onze gesprekken woordelijk weer te geven. Het zou te lang worden alhoewel zeer de moeite waard.

Hij vertelde mij eens dat hij de uitgeverrechten van Jules de Meester te Roeselare had afgekocht om ze aan de grote Hollandse uitgever Veen, te Amsterdam toe te vertrouwen. Al de toen verschenen bundels van Guido Gezelle, — van Dichtoefeningen in 1858 tot Tijdkrans en Rijmsnoer in 1897 verschenen — lagen toen in het kleine Westvlaamse stadje begraven. Zij werden af en toe als prijsboeken verkocht aan colleges. Zij waren nog niet op grote schaal tot de Nederlanden doorgedrongen. Daar kon alleen een grote boekenzaak uit Amsterdam wat voor doen. Zo had Gustaf Verriest de glorie van zijn Heer en Meester verzekerd.

Hij sprak mij dikwijls over de moeder van Guido Gezelle en wist mij, op wetenschappelijke wijze, uit te leggen wat het aandeel der moeders was in de vorming van de kunstenaars. Hij informeerde ook naar mijn moeder en door wat ik over haar vertelde zijn wellicht vriendschapsbanden gesloten tussen het huis van St.

Cloud en dat van Neuilly. Mejuffrouw Louise, Mevrouw Galopin en Prof. Gustaf Verriest jr. kwamen ons daar bezoeken.

Hij sprak ook altijd met dezelfde vervoering van de « Roeselaarse wonderjaren » toen hij met zijn broer Hugo op de collegebanken zat in Poësis en er de lessen van Gezelle volgde.

Hij vertelde ook gaarne over zijn post-universitaire studietijd, vooral van de jaren die hij te Wenen had doorgebracht. Ik kan mij de namen niet meer herinneren van de professoren die hij daar gekend had. Maar hij was tot de bevinding gekomen dat al wat hij toentertijd te Leuven geleerd had reeds lang was voorbijgestreefd en dat alles opnieuw te beginnen was.

Hij was ook van mening dat om een goede diagnose vast te stellen, het noodzakelijk was de patiënt over heel zijn lichaam na te gaan ; dat de beste therapeuten de huisdokters waren van vroeger die de zieken kenden van af het kraambed hunner moeder.

De Franse schrijver Duhamel, die ook geneesheer is, heeft mij eens hetzelfde verteld.

Toen ik het over mijn gesprekken met Verriest later had met geneesheren, oud-leerlingen van hem, waren zij vol lof over de colleges die hij gaf in aanwezigheid van de patiënten die van uit het hospitaal in het auditorium werden aangevoerd. Hoe hij eens in een les de diagnose van de zieken had gemaakt die op de Honderdgulden-prent van Rembrandt voor de voeten van de Zaligmaker werden gebracht. Hoe hij soms, te pas of te onpas, over de hersens van Gezelle begon te spreken en dan ging uitweiden over zijn verzen zo dat de zieke werd vergeten.

Ik herinner mij nu nog ons laatste onderhoud. Het ging over de afstamming van Gezelle, over zijn vader, zijne moeder, over het tuiniersleven aan de Rolleweg te Brugge bij de molens die er stonden op de vesten. Van de vader van de dichter vertelde hij dat hij opgeroepen was om in het leger van Napoleon naar Rusland te trekken. Als dienstweigeraar had hij het ouderlijk huis verlaten en was voortvluchtig geworden.

Hij liep eens in het open veld op een Franse

speurhond die hem zijn papieren vroeg. De dienstweigeraar had zich toen in de volle lengte van van zijn hoge gestalte opgericht, de politiemans dreigend in het wit van de ogen aangekeken en hem de vraag gesteld : « Waar zijn uwe papieren ? » Het was zo afdoende geweest dat de speurhond afdroop en Gezelle liet gaan. Mevrouw Verriest zat naast de Professor zwijgend te luisteren.

Ik moest nu afscheid nemen en zou een hele tijd niet meer kunnen terugkomen. De Professor vergezelde mij met zijn vrouw tot in de vestibule en hield mij staan bij een knoop van mijn colbert. Wij drukten elkaar tenslotte de hand. Het was de laatste maal dat ik hem zag.

Twee dagen later onderging ik een operatie in de kliniek te Neuilly. Alles verliep naar wens. Na een tiental dagen mocht ik het ziekenhuis verlaten, maar Professor Hartman, die mij verzorgd had, gaf mij de raad de berglucht op te zoeken om de genezing te bevorderen.

Het was de tijd dat de Gotha's hunne bommen dropten over Parijs. De nachten in het ziekenhuis waren vol van het gebulder der afweerkanonnen op de Mont Valérien.

Wij reisden, moeder, zuster en ik naar Caeterets in de Pyreneeën, dicht bij Lourdes en vonden er een huisje, waar wij woonden tot aan de wapenstilstand in November 1918. Dan keerden wij terug naar Neuilly.

Daar vernam ik van Mejuffrouw Louise Verriest het treurig nieuws. De Professor was met zijn familie een tijdje in Sables d'Olonne op de Zuid-Westkust van Frankrijk geweest en dan naar St. Cloud teruggekeerd, waar hij ten gevolge van een beroerte overleed op 25 Juni 1918. Hij had de korenvelden van Vlaanderen niet meer gezien.

Ik bracht een rouwbezoek aan de familie en bezocht ook het graf. Het was gelegen op het kerkhof van het stadje St. Cloud (S-O), vlak naast het graf van een in de oorlog gesneuvelde Engelse soldaat.

Het stoffelijk overschot werd na de oorlog naar Leuven gebracht en op het kerkhof te Heverlee bijgezet. Kort daarop stierf ook Mevrouw Verriest en zij vond haar laatste rustplaats naast haar man.